

STICHTING CORNELIS HOFSTEDE DE GROOT, VRIENDEN VAN HET RKO

JAARVERSLAG 2021

Den Haag, 24 juni 2022

INHOUDSOPGAVE

JAARVERSLAG 2021 Stichting Cornelis Hofstede de Groot/Vrienden van het RKD

Bestuursverslag	2
<u>Jaarrekening</u>	
Balans	9
Exploitatierekening	10

BESTUURSVERSLAG

VOORWOORD

Het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, dat in 2022 haar 90-jarig bestaan viert, maakt kennis en informatie over kunst van de Nederlanden in internationale context wereldwijd toegankelijk voor musea, wetenschap en publiek. Het beheert een internationaal vermaarde, steeds meer digitaal toegankelijke, rijkscollectie die betrekking heeft op de beeldende kunsten van de Nederlanden in internationale context vanaf circa 1200. De collectie heeft een hoge informatiewaarde en is door de onderlinge samenhang een onmisbare bron voor onderzoek en het vertellen van talrijke verhalen.

Programmering, publieksbereik en de ontwikkeling en uitvoering van educatieve activiteiten zijn essentiële instrumenten voor de zichtbaarheid van het RKD, voor het vergroten van de kennis bij (potentiële) gebruikers over de mogelijkheden én werking ervan en voor een verdere toename van het gebruik van haar diensten. Het realiseren van deze initiatieven is mede afhankelijk van de steun die het RKD krijgt van financiële bijdragen van fondsen en sponsors. De Stichting Vrienden van het RKD, voorheen geheten Stichting Cornelis Hofstede de Groot, speelt een belangrijke rol bij het verwezenlijken van de ambities. Onze betrokkenheid is voor het RKD al bijna dertig jaar een belangrijke en betrouwbare steun in de rug.

Helaas stond 2021 net als het voorgaande jaar in het teken van de coronacrisis. De medewerkers van het RKD werkten thuis, het gebouw was slechts zeer beperkt toegankelijk, activiteiten stonden op een laag pitje. Dit had zijn weerslag op het beroep dat het RKD deed op activiteiten van de Stichting Vrienden. Het wegvallen van beperkende maatregelen maakt echter dat het RKD inmiddels de ingeslagen weg weer kan vervolgen en zich vaker tot de Vrienden zal wenden voor steun voor de realisering van de vele ambities.

DOELSTELLING

De Stichting Vrienden van het RKD beoogt de kring van geïnteresseerden in het werk van het RKD in binnen- en buitenland te vergroten en het instituut financieel te ondersteunen, onder andere bij bijzondere aankopen en onderzoek. Zij wil een bijdrage leveren aan de versteviging van de plaats en aan de verbreding van de activiteiten van het RKD in de kunsthistorische wereld, musea, universiteiten, kunsthandel, veilingwezen, verzamelaars en (particuliere) onderzoekers.

BESTUUR

Het bestuur van de Stichting Vrienden van het RKD bestond in 2021 uit zeven leden, waarvan de secretaris een medewerker van het RKD is. De bestuursleden oefenen hun functie uit op vrijwillige basis.

Sinds 1 juni 2020 is Gajus Scheltema voorzitter. Per 1-1-2021 zijn de termijnen van de bestuursleden Alfons van Gulick, Baukje Coenen en Hans Nijstad met vier jaar verlengd. Daarmee is de continuïteit van het bestuur de komende jaren gewaarborgd.

Het bestuur is in 2021 twee keer digitaal bij elkaar gekomen, op 27 mei en 26 november.

VRIENDEN

Het aantal Vrienden is licht gedaald. Het bestuur is ondanks deze lichte daling tevreden over het aantal leden. Immers, in 2020 en 2021 ontbrak om de bekende reden de stimulans om lid te worden. Nu zien we echter mogelijkheden om in overleg met het RKD toe te werken naar een toename van het aantal Vrienden, zodat het RKD nog beter kan worden ondersteund.

In onderstaande tabel is een overzicht van de verschillende categorieën met bijbehorende aantallen te vinden. Hierbij wordt uitgegaan van betalende leden in 2021 en 2020 (niet van het totaal aantal leden).

Overzicht betalende Vrienden van het RKD

	2021	2020
Vriend	279	294
Vriend Student	6	6
Vriend in het buitenland	17	15
Partnerlidmaatschap (geldig voor 2 personen)	33	34
Donateur	39	34
Bedrijfsdonateur/begunstiger	2	1
Cirkel van Hofstede	2	0
Niet-betalende Vrienden	6	6
Totaal aantal	384	390

STEUN AAN HET RKD –NEDERLANDS INSTITUUT VOOR KUNSTGESCHIEDENIS

Overzicht bijdragen 2020: totaal € 5.000

Jaarlijkse bijdrage aan het digitale Bulletin

€ 5.000

De Stichting Vrienden van het RKD heeft in 2021 bijgedragen aan de digitalisering van het Bulletin

Omdat het RKD in 2021 geen goed zicht had op de planning en kans van slagen van nieuwe initiatieven, is het beroep op de Vrienden van het RKD beperkt gebleven tot de doorlopende ondersteuning van het *RKD Bulletin*.

Het *RKD Bulletin*, een uitgave van het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, verschijnt sinds 2020 in digitale vorm. Jaarlijks verschijnen twee nummers, dankzij een gift van de Vrienden van het RKD.

Het bulletin bevat kunsthistorische bijdragen, geschreven door RKD-medewerkers, geassocieerde en externe onderzoekers, studenten en stagiaires, over actueel RKD-gerelateerd onderzoek over de kunst van de Nederlanden in internationale context en andere kunsthistorische onderwerpen. Daarmee is het niet alleen een podium voor gevorderde onderzoekers, maar ook een proeftuin voor jonge kunsthistorici. Het Bulletin is bedoeld voor een internationaal publiek van conservatoren, wetenschappers, studenten, art professionals en liefhebbers en verschijnt zowel in het Nederlands als in het Engels. Hieronder een overzicht van 2021, waaruit blijkt hoe divers de bijdragen zijn.

Nummer 1 van 2021 bevat de volgende bijdragen:

- Angela Jager over een reconstructie van de thans onvolledige reeks ‘De vijf zintuigen’ door Karel van Mander III (1609-1670), mogelijk gemaakt door een complete kopiereeks uit een Deens particuliere collectie.
- Victor M. Schmidt over de Venetiaanse etsen van Willem Witsen, die de laatste in 1918 vervaardigde en waarvoor hij diverse, vaak minder bekende plekken in de stad bezocht – met veel onjuiste topografische titels als gevolg.

- Jan Piet Filedt Kok over de drukker Cees Kuijman, die tussen 1966 en 1971 circa 1500 bladen met vooral twintigste-eeuwse Nederlandse grafiek. Veel daarvan eindigden in de collectie van het Haags Gemeentemuseum.

1. Jan Toorop, *Meisjeskopje*, 1896, litho, druk in groen, 141 x 137 mm, Den Haag, Kunstmuseum (collectie C. Kuijman)
2. Co Westerik, *Man met hond in kamer*, 1966, pen en aquarel 222 x 258 mm, Den Haag, Kunstmuseum (Collectie C. Kuijman)

- Sytske Weidema interviewde Maryan Ainsworth, die haar belangrijke archief, dat bestaat uit de resultaten van veertig jaar technisch kunsthistorisch onderzoek naar honderden schilderijen uit de vijftiende en zestiende eeuw, schonk aan het RKD.

Nummer 2 van 2022 bevat de volgende bijdragen:

- Gwendolyn M. Herrema over twee zwart-witfoto's van een transport van Jan van Goyens *Gezicht op het Valkhof*. Ze bevinden zich in de beelddocumentatie van het RKD onthullen het verhaal van een memorabele restauratie van het schilderij in het jaar 1934.

1. Het schilderij wordt op 8 juni 1934 ingeladen in De Wildts tapijsière, zwart-witfoto Persfotobureau Gelderland, 175 x 238 mm, Den Haag, RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis. Foto RKD/Vicky Foster
2. Jan van Goyen, *Gezicht op het Valkhof te Nijmegen vanaf de overkant van de Waal*, 1641, olieverf op doek, 184 x 285 cm, Nijmegen, Museum Het Valkhof. Foto Museum Het Valkhof, Peter Cox

- Hans Ebbink over een kunstenaarsboek van een eeuw, door de Duitse kunstenares Hanne Darboven gemaakt ter gelegenheid van de manifestatie Sonsbeek 71. Niemand kent het door Stichting Octopus uitgegeven boek. Tijd voor een terugblik, op zoek naar *Ein Jahrhundert 00-99/2K-61K/No 1 – No 42*.
- Fransje Kuyvenhoven over de BKR (Beeldende Kunstenaarsregeling), een in internationaal opzicht unieke regeling, die van 1949 tot 1987 kunstenaars een (tijdelijk) inkomen bood in ruil voor een artistieke tegenprestatie.

- Marieke de Natris over een onbekende, anonieme foto, die leidt tot een fotografische portreticonografie van Willem III.
- Sytske Weidema interviewt oud-conservator van het RKD Michiel Franken over technisch onderzoek, restauratie, het Rembrandt Research Project en werken voor het RKD.

ACTIVITEITEN

Ondanks de coronapandemie is het toch gelukt in 2021 een tweetal activiteiten voor de Vrienden te organiseren.

Vriendenlezing 7 april 2021

Op 7 april 2021 hield Yvonne Bleyerveld online een Vriendenlezing. Zij is sinds 2017 werkzaam bij het RKD als senior conservator teken- prentkunst tot 1800. In oktober 2020 is zij benoemd tot bijzonder hoogleraar Kunst op papier en perkament aan de faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden. Ook is zij lid van de redactie van *Oud Holland. Journal for Art of the Low Countries*.

De lezing had als thema tekenkunst en 'kennerschap'. In de Nederlanden van de zestiende en zeventiende eeuw werd volop getekend. Het onderzoek naar tekeningen uit deze tijd is een fascinerend vakgebied. Lastig is dat veel zestiende- en zeventiende-eeuwse tekeningen ongesigneerd zijn. Wie deze anonieme bladen aan kunstenaars wil toeschrijven heeft daarom een getraind oog nodig. Alles begint met goed kijken en de nodige ervaring, ofwel met 'kennerschap'. Naast het 'oog' zijn er andere instrumenten om een oude tekening een verhaal te geven. De bronnen van het RKD spelen daarbij een belangrijke rol. Deze lezing bood een kijkje in de keuken. Er werd onder meer aandacht besteed aan tekeningen van Hendrick Goltzius en Roelandt Savery, die voorheen aan andere kunstenaars werden toegeschreven. Waarom veranderde dat? Ook ging ze op zoek naar de maker van een Vlaamse tekening met een onzekere toeschrijving.

1. Hendrick Goltzius, *Een zittende aap aan een ketting*, c. 1595-1600, zwart, geelbruin en rood krijt, 406 x 300 mm, Amsterdam, Rijksmuseum
2. Roelant Savery, *Twee bedelaars en hoofddeksel van een vrouw*, c. 1603-1613, pen en bruine inkt over rood krijt, 156 x 208 mm, Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen
3. Joos de Momper, *Landschap met ruiters op valkenjacht*, c. 1610, zwart krijt in bruine inkt, bruin en blauw gewassen, 268 x 427 mm, Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen

Vriendenmiddag 9 september 2021

Op donderdagmiddag 9 september was het RKD in de gelegenheid aan de Vrienden het resultaat te presenteren van de herinrichting – waaraan de Vrienden reeds in 2020 € 10.000 bijdroegen. Ook kon de eerste expositie van het RKD – *Aan het werk!* – worden bezichtigd. Helaas was er vanwege de coronamaatregelen slechts een beperkt aantal plaatsen beschikbaar.

Het bezoek aan de tentoonstelling volgde op een welkom door Chris Stolwijk, algemeen directeur RKD, een welkom en nieuws uit het bestuur door Gajus Scheltema, voorzitter Vrienden van het RKD en nieuws uit het RKD en een presentatie van de herinrichting door Mireille Pondman, directeur RKD.

De rondleiding, in kleine groepjes, werd gegeven door Jeroen Kapelle, conservator negentiende-eeuwse kunst RKD, die na afloop op zaal beschikbaar was voor verdere vragen. De geslaagde middag werd afgesloten met een borrel.

RKD Talk 22 september 2021

Na ruim anderhalf jaar was er weer een RKD Talk. De eerste in de heringerichte publieksruimte. Natuurlijk waren ook bij dit event voor een breed publiek Vrienden aanwezig. Spreker was Joyce Zeelen, de eerste Jacoba Lugt-Klever Fellow van het RKD en Fondation Custodia in Parijs. Tijdens dit tweejarige fellowship doet zij onderzoek naar vijftiende-eeuwse gravures geproduceerd door anonieme meesters uit Duitsland en de Nederlanden.

Wanneer we aan de vijftiende-eeuwse prentkunst denken denkt iedereen waarschijnlijk aan de prachtige prenten van Martin Schongauer, Israhel van Meckenem en de grote Albrecht Dürer. Maar weinigen zullen direct denken aan de gravures van bijvoorbeeld de zogenaamde Meester van de Liefdestuinen of Monogrammist FVB. Veel van de nog overgeleverde gravures door anonieme meesters uit het prille begin van de prentkunst doen echter geenszins onder voor die van hun bekende collega's. Vlak na de uitvinding van dit nieuwe medium verschenen er prenten met een grote verscheidenheid aan onderwerpen, stijlen en formaten; voor diverse doelgroepen en functies. Sinds de jaren dertig staat het onderzoek naar de anonieme vijftiende-eeuwse gravure grotendeels stil. Tijdens deze RKD Talk vertelde Joyce Zelen over haar speurtocht naar dit bijzondere vroege materiaal in prentenkabinetten en bibliotheken wereldwijd. Zij probeert in kaart te brengen welke laatmiddeleeuwse gravures door anonieme meesters uit Duitsland en de Nederlanden het tot de eenentwintigste eeuw hebben gered. Prachtige voorbeelden en belangrijke ontdekkingen passeerden de revue, met een bijzondere focus op de prenten van de Meester van het Amsterdamse Kabinet en zijn directe navolger Monogrammist bxg.

Monogrammist bxg, *Boer die zijn vrouw in een kruiwagen duwt*, 15de eeuw, gravure, Herzog Anton Ulrich-Museum, Braunschweig (Monogrammist b x g V 3.5340)

Bezoekerscijfers Vrienden bij exclusieve activiteiten 2021

RKD activiteiten	Vrienden	Overige bezoekers	TOTAAL
Vriendenlezing Yvonne Bleyerveld – 7 april	49	2	51
Vriendenmiddag – 9 september	35	5	40
TOTAAL	84	7	91

FINANCIËN

De inkomsten van de Stichting komen uit de jaarlijkse contributie van de leden. Uit de lopende inkomsten worden bijdragen gedaan ten behoeve van Vriendenactiviteiten en publicaties. Het vermogen van de stichting wordt belegd in eerste klas effecten, onder het toezicht van de penningmeester die daar tijdens de bestuursvergaderingen over rapporteert. In principe blijft het vermogen in stand en haalt de stichting inkomsten uit rente en dividend. Het vermogen is beschikbaar voor bijzondere aanvragen vanuit het RKD, voor bijvoorbeeld uitbreiding van de collectie door middel van aankopen en voor de organisatie van bijzondere symposia.

De contributiekosten van de verschillende lidmaatschappen zijn in 2021 niet aangepast. Ook de diverse voordelen van het lidmaatschap zijn ongewijzigd gebleven.

Den Haag, 9 juni 2022

Stichting Cornelis Hofstede de Groot / Vrienden van het RKD

Voorzitter: Gajus Scheltema, oud-diplomaat
Penningmeester: Alfons van Gulick, algemeen directeur Nedspice Group
Bestuurslid: Hans Nijstad, partner en senior adviseur UNO bedrijfsadviseurs BV.
Bestuurslid: Daantje Meuwissen, Universitair docent Kunstgeschiedenis Vroegmoderne tijd Vrije Universiteit Amsterdam
Bestuurslid: Baukje Coenen, kunsthistorica, taxateur, consultant Oude Meesters Schilderkunst, Sotheby's France
Bestuurslid: Lea van der Vinde, directeur Huygens' Hofwijck en Huygens' Swaensteyn
Secretaris: Hans van de Willige, coördinator fondsenwerving & relatiemanager, RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

JAARREKENING

BALANS

	<u>31 december 2021</u>	<u>31 december 2020</u>
ACTIVA		
Vorderingen	396	702
Effecten	97.871	74.462
Liquide middelen	<u>56.049</u>	<u>42.278</u>
Totaal vlottende activa	<u>154.317</u>	<u>117.442</u>
TOTAAL ACTIVA	<u><u>154.317</u></u>	<u><u>117.442</u></u>
PASSIVA		
Algemene reserve	<u>147.075</u>	<u>109.026</u>
Totaal eigen vermogen	147.075	109.026
Kortlopende schulden	<u>7.242</u>	<u>8.417</u>
Totaal kortlopende schulden	<u>7.242</u>	<u>8.417</u>
TOTAAL PASSIVA	<u><u>154.317</u></u>	<u><u>117.442</u></u>

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

	<u>2021</u>	<u>Begroting 2021</u>	<u>2020</u>
BATEN			
Contributies	21.205	20.000	22.060
Overige inkomsten	-	-	702
TOTALE BATEN	<u>21.205</u>	<u>20.000</u>	<u>22.762</u>
LASTEN			
Verstreckte bijdragen i.h.k.v. de doelstellingen	5.000	16.600	26.000
Organisatiekosten	2.427	3.400	1.522
TOTALE LASTEN	<u>7.427</u>	<u>20.000</u>	<u>27.522</u>
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	13.778	-	-4.760
Opbrengsten beleggingen	24.270	-	5.468
Rentebaten/-lasten	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	<u>38.049</u>	<u>-</u>	<u>708</u>
RESULTAATVERDELING			
Onttrekking resp. toevoeging Algemene reserve	38.049	-	708
Onttrekking resp. toevoeging Bestemmingsreserve	-	-	-
	<u>38.049</u>	<u>-</u>	<u>708</u>